

Om Driivtsmaaden i Skotland.

(Af Forvalter C. Clausen paa Juellinge ved Nakstov.)

Sædfølgen er ligesom i England en Frugtverel, men med et længere Omløb. Det engelske Fiirmarksystem forekommer derimod kun sjelden og i Regelen kun i Nærheden af store Byer, hvilket fornemmelig hidrører derfra at Fiirmarksystemet udlægger for lidet et Areal med Kløver, hvor der, som almindelig i Skotland, er et mindre Tilliggende af Enge eller Græsgange. De forskjellige Localforhold fremkalde nu Rotationer med kortere og længere Omløb (der sædvanlig gaaer fra 5—6—7—8 Aar), ligesom ogsaa temmelig stor Forskjellighed og Frihed med Hensyn til den Orden, i hvilken Frugterne følge efter hinanden. Men uagtet dette ere Rotationerne i de forskjellige Egne dog i Hovedsagen hinanden meget lige, fordi de alle ere indrettede efter samme Grundfætninger, hvilke i Korthed ere følgende:

1. At der aldrig følge to langstraaede Sædarter umiddelbar efter hinanden, men at der stedse verles med langstraaet Sæd, Bælgplanter, Rodfrugter og Kløver.
2. At der ikke findes nogen ubenyttet Brakmark.
3. At Jorden almindelig gjødes hvert 2det, 3die eller 4de Aar.
4. At Jorden udlægges med Kløver det første Aar efter Gjødningen.

Man vil have bemærket at disse Egenffaber ere vore Sædskifters aldeles modsatte, hvor der ofte følge tre langstraaede Sædarter efter hinanden, hvor der almindelig henligger $\frac{1}{4}$ af Agerlandet ubenyttet som Brak, hvor Jorden kun gjødes hvert 6te, 7de eller 8de Aar, og endelig hvor Jorden først udlægges med Klover det 3die eller 4de Aar efter Gjødningen. Af de Rotationer jeg lærte at kjende paa min Reise i Skotland, har jeg især funden den nedenstaaende syvaarige Sædfølge at være interessant og lærerig, hvorfor jeg har sat mig til Opgave at fremstille hvorledes samme udføres i Praxis. Sædfølgen er saaledes:

1. Turnips. (Hvortil der gjødes deels med Staldgjødning, deels med Guano.)
2. Byg.
3. Klover.
4. Klover.
5. Havre. (Hvortil der undertiden gives halv Gjødning af Guano.)
6. Bønner. (Hvortil der gjødes med Staldgjødning.)
7. Hvede.

Denne Sædfølge traf jeg første Gang hos en Mr. Marry paa East-Barnes nær Dunbar i East-Lothian, som er et af de smukkeste Avelsbrug, jeg har seet paa min Reise. Senere fandt jeg den igjen paa Middry Mains i West-Lothian, og jeg troer at den er temmelig almindelig i de saa udmærkede dyrkede Lothiansshirer. — Vi gaae nu over til at betragte Dyrkningen for hver af de syv Afdelinger.

1. Rodfrugterne.

Af alle de i England og Skotland dyrkede Roer er Turnipsen den vigtigste og meest udbredte. Der skal dyrkes omtrent 46 forskjellige Arter af Turnips, men almindelig ffjælnes dog kun imellem den hvide og gule Turnips og den saakaldte Svensk-Turnips eller Rotabaga.

Den hvide Turnips er af Form rund eller kugledannet, og skal være den Sort, som tidligst har været dyrket. Den udmærker sig ved sin korte Væxtperiode, som gjør at den saaes senest og dog tidligst er moden. Endvidere giver den det største Produkt, men indeholder ogsaa meest Vand og er den af alle Roer, som er vanskeligt at opbevare, hvorfor den stedsse opfodres om Efteraaret.

Den gule eller grønne Turnips er ogsaa rundagtig, men noget fladtrykt imod Rod og Topenden. Den er fastere i Kjødet, og bedre at opbevare end den hvide Turnips.

Svensk-Turnips eller Rotabaga adskiller sig ved sine blaallige og glatte Blade fra alle Sorter af de egentlige Turnips, hvis Blade ere lysegrønne og mere eller mindre ruc. Roen er af langagtig Form, og Huden rødlig paa den øverste Deel, som sidder oven for Jorden, hvorimod den paa den nederste Deel er gul omtrent ligesom Kjødet. Endelig er den mere nærende end nogensomhelst anden Turnips, er haardsfor imod Frosten, holder sig følgerig længere frist og opfodres først seent hen i Foraaret, hvorfor jeg finder at denne Roe for os maa have stor Interesse.

Dyrkningen af disse Roer kunne vi passende inddele i Jordens Forberedelse og Gjødning, Saaningen, Behandlingen under Væxtperioden og Roernes Optagning og Opbevaring.

Jordens Forberedelse og Gjødning. — Som Sædfølgen viser, følger Turnips efter Hvede, og Stubjorden pløies nu første Gang om Efteraaret. Idet jeg nævner Pløiningen kan jeg ikke undlade at gjøre opmærksom paa, at den stotste Plov (i Modsetning til den engelske) er en Svingplov. Alle Plovens Dele ere af Jern, og skjøndt den er længere i Plovlegemet og i det Hele større og tungere end vor danske Svingplov, viser det sig dog at den er lettere end den engelske Hjulplov, hvilket sees deraf, at man i Skotland aldrig træffer mere end to Heste for Svingploven, medens man i England undertiden kan træffe tre eller endogsaa fire Heste for Hjulploven. Forøvrigt udføres Pløiningen overordentlig smukt og

nøiagtigt begge Steder, og hvor Underlaget tillader det, pløies der noget dybere end almindelig i Danmark. Om Foraaret begynder Brakarbeidet igjen saasnart Vaarsæden (Vønner, Havre og Byg) er nedlagt. Til de tidligst saaede Roer gives sædvanlig to Pløininger, og til de senere saaede tre, da Jorden ellers let igjen kunde blive ureen. Imellem disse Pløininger bearbeides Jorden stærkt paa langs og tværs, med Harver og Skarificatorer, hvilket Arbeide fortsættes saa længe indtil al den i Jorden værende Rod kommer op paa Overfladen, hvorefter den aftrives med River. Det Mærkelige ved denne Behandling er den korte Tid, i hvilken Jorden renses, idet Arbeidet tages ligesom mere mekanisk, især i Sammenligning med vor danske Brakbehandling, hvor selve Tiden, Jorden henligger til Hvile, udfører saa betydelig en Deel af Arbeidet.

Med Hensyn til Gjødningen, saa udføres denne for største Delen om Vinteren, og opstilles i store Bunker, i de Marker, hvor den skal bruges om Foraaret og Sommeren. Dette skeer deels for at bringe Gjødningen i en mere forraadnet Tilstand, og deels for at lette Arbeidet i den travle Aarstid. Derimod gjødes Jorden først umiddelbar før Saaningen, hvilket enten skeer ene med Staldgjødning, eller med Staldgjødning og Guano i Forening, eller ene med Guano. Udførelsen af disse tre Maader, at gjøde Jorden paa, er saaledes:

1. Naar Staldgjødningen anvendes ene, opløies Jorden først i Kamme med Vandfureploven, hvorefter Gjødningen paaføres og spredes i Furerne. Man kommer da igjen med Vandfureploven og klover Kammene, saaledes at de nye Kamme fremkomme lige over Gjødningen. Denne Maade er den almindeligste, men undertiden spredes Gjødningen ogsaa bredt over Landet, hvorefter Jorden opløies i Kamme.

2. Naar Staldgjødningen anvendes sammen med Guano, er Fremgangsmaaden omtrent som den først omtalte. Jorden opløies nemlig ligeledes i Kamme og Staldgjødningen spredes i Furerne, hvorefter Guanoen saaes med Haanden (Bredkast) da den formedest sin Klæbrighed vanskelig lader sig saae med

Maskine. Endelig bæffes Gjøbningen ved at fløve Kammene, som nu fremkomme lige over samme. Det Quantum, der anvendes i dette Tilfælde er fra 16—20 Læs Staldgjøbning og omtrent 450 Pd. Guano pr. Tønde Land.

3. Naar Guanoen anvendes ene, faaes den ogsaa med Haanden, men paa det flade Land, hvorefter Jorden opløies i Kamme. Der anvendes da almindelig fra 700—800 Pd. Guano pr. Tønde Land. Prisen paa Guano var forrige Vinter omtrent 4 Rd. pr. 100 Pd.

Hovedreglen for Jordens Gjøbning til Turnips er altsaa: gjød først Jorden umiddelbar før Saaningen, og concentrer om muligt Gjøbningen i Rader.

Beengjøbningen er ikke saa almindelig benyttet i Skotland, men derimod meget almindelig i England, hvilket rimeligviis hidrører derfra, at Beengjøbningen virker stærkere paa let Jord end paa Leerjord. Anvendes Beengjøbningen ene, rabsaaes den sammen med Turnipsen, med de store Drille-Maskiner, som jeg tidligere har omtalt i min Beretning fra Longworth-Rodge*). Der gives da sædvanlig 4—5 Tønder til 1 Tønde Land.

Beengjøbningen ansees i Modsætning til Guanoen som et eensidigt Gjødemiddel, der ikke i Længden kan erstatte Staldgjøbningen. Som bekjendt er det nemlig især den i Venene værende phosphorsure Kalk, som virker gjødende, og for at gjøre denne mere opløselig er der som oftest tilsat Svovlsyre. Der behøves da et mindre Quantum Been til 1 Tønde Land, men Virkningen er upaatvilelig ogsaa kortere. Angaaende Beengjøbningens Virkning til de forskjellige Frugter, antages den at virke stærkest til Rodfrugter og Kløver.

Hos os er det først i de senere Aar at Beengjøbningen har funden synderlig Anvendelse, medens der tidligere aarlig er bleven udført Millioner Pund af Been fra Danmark til England, for at frugtbargjøre en fremmed Jordbund, istedet for naturligen at gaae tilbage til den Jord, hvoraf de vare

*) See dette Tidsskrifts 2det Binds 4de Hefte (1854).

tagne. I Aaret 1849 skal der saaledes endnu være bleven udført 3,318,600 Pbd. Been fra Danmark til England. Imidlertid er Anvendelsen af Beengjøbning tiltaget meget her i Landet i de senere Aar, saa det er at vente, at denne Udførsel efterhaanden vil betydelig formindskes og til Slutningen aldeles ophøre.

Saaeningen. — Hvilken af de tre omtalte Maader, der end er bleven anvendt for Jordens Gjøbning, ere vi komne saa vidt frem, at Gjøbningen er kommen i Jorden, Overfladen opløst i Kamme med Vandfureploven, og Alt saaledes rede til Saaeningen. — Turnipsen saaes nu oven paa disse Kamme i fortløbende Rader, med forskellige dertil indrettede Radjaae-Maskiner. Disse Maskiner danne først med et nedadgaaende Jern en lille Fure oven paa Kammens Midte, omtrent een Tomme dyb; hvori Sæden falder. Derefter tromles Kammen med en let Trætromle, hvorved de smaa Furer løbe ud og Sæden dækkes. Disse Maskiner saae enten een eller to Rader ad Gangen, og de som kun saae een Rad ere undertiden satte i Forbindelse med en let Trætromle, som spænder to Kamme, hvorved disse altsaa tromles baade før og efter Saaeningen. Saaledes at tromle Kammene baade før og efter Saaeningen anvendes dog kun paa de lette Jorder i det sydlige England, og er neppe hensigtsmæssig paa stærkere Jord.

Den ovenfor omtalte Maade at radjaae Turnipsen i fortløbende Rader med Maskine, fortjener langt at foretrakkes for den hos os almindelige Saaening, nemlig med Haanden at nedlægge 2—3—4 Frø paa hvert Sted, hvor der skal staae en Plante. Fortrinet ligger deels i, at Saaeningen udføres langt hurtigere, og deels i, at Afgrøden bliver langt jævner, hvilket hidrører fra den mere eensartede Saaening og fra det større Udvalg, som findes ved Planternes Udtynding.

Svensk Turnips eller Rotabaga er den Sort, som saaes tidligst, nemlig fra Midten og indtil Slutningen af Maimaaned. Der saaes omtrent $5\frac{1}{2}$ Pbd. Sæd pr. Tønde Land. Derefter følger den gule Turnips og endelig den hvide, som saaes i Slutningen af Juni og indtil Midten af Juli. I England

saaes den hvide Turnips endnu i hele Juli. Af disse Sorter anvendes der et mindre Quantum Sæd, nemlig $3\frac{1}{2}$ Pd. pr. Tonde Land, da Frøet er mindre, og der selvfølgelig findes flere Frø i samme Maal. — I den ovenfor angivne Tid, som naar vi tage England og Skotland tilsammen, omtrent bliver fra midt i Mai til Slutningen af Juli, fortsættes Saaeningen lidt efter lidt, saaledes at der sjelden saaes mere end 10—12 Tønder Land paa een Gang, hvorefter der sædvanlig standses 8—14 Dage førend der saaes et lignende Areal, og saa fremdeles. Ved denne Fremgangsmaade fordeles Arbeidet paa en længere Tid, hvorved de forskjellige Markers Saaening og senere Behandling paa en passende Maade følge efter hinanden.

Skjendt Turnipsen tilvisse er den vigtigste og meest udbredte af alle i England og Skotland dyrkede Roer, saa gives der dog ogsaa andre, som ved Siden deraf fortjene at nævnes, hvilke fornemmelig ere: Runkelroerne, Gulerødderne og Kartoflerne.

Runkelroen eller Mangoldroen dyrkes dog mere i England end i Skotland. Forpagterne paastaae nemlig, at det skotske Klima ikke er saa heldigt for Runkelroerne, da det vækser for ofte med Varme og Kulde. Der gives tre forskjellige Sorter, hvilke ere: den hvide kugleformige, den hvide langagtige og den røde Roe. Imellem de to hvide Roer veed jeg ikke nogen væsentlig oekonomisk Forskjel, men de lykkes begge bedst paa let Jord, af hvilken Grund de ogsaa dyrkes en Deel paa de lette Jorder i det sydlige England. Den røde Roe fordrer derimod et mere leret Jordsmon, og skal give et større Product, men er mere vandagtig. Om den hvide eller røde Roe har Fortrinnet beroer altsaa især paa Jordarten, men i Almindelighed dyrkes begge Sorter, da det er en Hovedregel for den engelsk-skotske Rodfrugtdyrkning, at dyrke flere forskellige Slags Roer, deels for bedre at fordele Arbeidet, og deels for at have Roer til Fodring paa enhver Aarstid. Derfra ere dog 2—3 Sommermaaneder undtagne. Med Hensyn til Jordens Forberedelse og Gjødsling, maa jeg vise tilbage til hvad der er anført for

Turnipsarterne. Saeningen derimod (som gaaer for sig i Mai Maaned) adskiller sig derved, at den udføres med Haanden, da Frøet formedelst sine Kapsler vanskelig lader sig saae med Maskine. Dette skeer enten ved med en Rive at danne smaae Furer oven paa Kammenes Midte, hvori Frøet saaes med Haanden i fortløbende Rader og endelig dækkes med Tromlen, eller 2—3—4 Frø nedlægges paa hvert Sted hvor der skal staae en Plante. I det første Tilfælde blandes Frøet med tørt Sand for lettere at skilles fra hinanden. Det er unægtelig en Hindring for en udvidet Dyrkning af Runkelroen, at Frøet ikke lader sig saae med den almindelige Roesaemaskine, men hos os, hvor Maskinerne ere saa sjeldne, er denne Omstændighed af mindre Betydning.

Gulerøddernes Dyrkning er endnu mere begrændset end Runkelroernes, hvorfor jeg ogsaa kun har nogle ganske faa Bemærkninger derom. Den almindeligste Sort er af Farve bleggul, betydelig større end den i Haverne dyrkede Gulerod, og giver ogsaa et større Produkt. Den dyrkes som oftest sammen med Runkelroen, saaledes at den indtager hveranden Rad. Om denne Maade sigte de engelske Forpagtere, at de høste det samme Quantum Runkelroer, som om hele Areallet havde været besaaet med denne Roe, og at de selvfølgelig have Gulerødderne frit. Dette er nu vel lidt for meget sagt, men der ligger dog den Sandhed deri, at de virkelig høste et større Udbytte ved at dyrke Runkelroerne og Gulerødderne sammen, end ved at dyrke dem hver for sig, ligesom de ogsaa naae dette Resultat med mindre Arbejde, da Runkelroen breder sig mere og dækker Overfladen med sine brede Blade.

Al Kartoflerne gives der en saa stor Mængde forskjellige Arter og Afarter, at vi ikke skulle indlade os paa at skjelne imellem dem. De dyrkes enten i Afdelingen for Turnips eller Bønner, men oftest i Afdelingen for Turnips. Der gjødes stedse til Kartoflerne, og Gjødningen concentreres i Raderne. Kartoflerne lægges sjelden hele, men skjæres i 2—3 Stykker, dog saaledes at hvert Stykke har to Dine. Disse Kartoffel-

stykker lægges da umiddelbar oven paa Gjødningen i henved 1 Fods Afstand, hvorefter Kamrene kløves, saaledes at de nye Kamme fremkomme lige over Kartoflerne og Gjødningen. Men denne Maade at benytte ituskaarne Kartoffelstykker, fordrer baade udmærkede Læggekartofler, noie Kjendskab til Skjæringen og en vel tilberedt kraftig Jord, saa at den under almindelige Forhold neppe er tilraadelig. Derimod finder jeg, at der burde anstilles Forsøg med at concentrere Gjødningen i Rader, hvorved Udbyttet upaatvivlelig forøges.

Behandlingen under Væxtperioden. Skjøndt jeg allerede tidligere, i min Beretning fra Longworth-Lodge, har omtalt dette Punkt, saa ønsker jeg dog nu at gjøre nogle Tilfællelser, hvilke jeg vanskelig kunde faae indlemmede i denne Afhandling uden atter at omtale den hele Sag, hvorfor det maa undskyldes, om jeg kommer med nogle Gjentagelser.

Otte til ti Dage efter Saaningen, eller noget senere, (overeensstemmende med Veirliget) kommer Turnipsen op, og det gjælder da at Planterne vise sig eensformige i alle Raderne. Hovedbetingelsen for Turnipsens eensformige Fremspiren er, troer jeg, at der hurtig kommer Regn efter Saaningen. Imidlertid er det ogsaa nok muligt, at de meget sildigt saaede Roer ere mere udfatte for at blive ædte, end de tidligere saaede. I det mindste mindes jeg en Gang at have seet nogle sildigt saaede Roer blive ædte, medens jeg ikke nogenstunde faae dette Tilfælde med de tidligere saaede.

Første Behakning gives naar Planterne have naaet en Hvide af 1—2 Tommer, og udføres med den saakaldte Heste-Hakke eller Skuffeplov. Den i Skotland almindeligste Heste-Hakke er en lille Skarificator, der bestaaer af fem virkende Jern, Bomme, et lille Hjul med Stilling og Stjerterne. Disse fem Jern ere stillede saaledes at det forreste er uparret, dannende Spidsen, og af de øvrige fire, to lige over (eller østere lidt fraa) for hinanden. Bredden bagtil er omtrent 16 Tommer. Til Skuffingen anvendes kun een Hest og een Mand, og Arbeidet gaar særdeles let for begge. Med dette Redskab skufles nu

langs imellem Raderne, hvorved det netop fremspirede Ufrudt let ødelægges. Rammene falde allerede en Deel ned ved denne Skufning, og bidrage til at frembringe en dybere Muld. Men for at Arbeidet kan gaae saa let fra Haanden, fordres ogsaa, at det maa udføres i rette Tid, thi Ufrudet spirer omtrent samtidig med Rodfrugtfrøet og viser sig stedse, om man end synes Jorden har været fuldkommen reen.

Anden Behakning følger meget kort Tid efter, fordi Planterne hurtigt naae en saadan Størrelse, omtrent en Høide af tre Tommer, at de fordre at udtyndes. Denne Udtynding udføres med Haand-Hakken, saaledes at der bliver en Afstand af henved 1 Fod imellem Planterne. Afstanden imellem Raderne er som bekendt fra 24—27 Tommer. Arbeidet er en Tværskufning i selve Raderne, hvorved Rammene falde end mere ud, og hvorefter der kun bliver en ganske ubetydelig Ophvoining tilbage imod Raderne. En Arbejder kan udtynde henved to Skjepper Land daglig. Til denne Behakning er det især nødvendigt at have tvrt Veir, da Planterne ellers let hænge i hverandre.

Tredie Behakning er en Skufning langs imellem Raderne med Heste-Hakken.

Fjerde Behakning er ligesom Udtyndingen en Tværskufning i selve Raderne med Haand-Hakken, men som er langt lettere udført end hiin. Under Arbeidet glider Jernet parallelt med Jordens Overflade, hvorfor det maa benævnes Skufning eller Behakning og ikke Høypning — hvorved man heri Landet forstaaer en Sammenstrabning af Jorden imod Planterne. Ved saaledes stiftetviis at skufle paa langs og tværs, lettes Arbeidet betydeligt. Disse fire første Behakninger kræve især at udføres paa rette Tid og Maade, thi senere skyder Ufrudet mindre og Jorden bevarer bedre sin Skjørhed. Forsømmes derimod Behakningen i den første Tid er det Hele tabt.

Der gives endnu sædvanlig to Behakninger, paa samme Maade, nemlig een langs imellem Raderne med Heste-Hakken og een i selve Raderne med Haand-Hakken. Hermed er den

egentlige Rensning af Jorden tilende, men paa stærke Leerjorder, og især paa Marker, hvor Turnipsen skal forblive Vinteren over, hyppes Jorden igjen lidt op imod Raderne med Bandsureplogen for at give Overfladevandet et lettere Afløb om Vinteren. Hos os er denne sidste Operation imidlertid ikke til nogen Nytte, da vi maae optage alle vore Turnips om Efteraaret.

Kartoflernes Behandling under Værtperioden adskiller sig kun deri, at der gives færre Behakninger med Heste- og Haandhakkemaskinen, hvorefter Jorden hyppes op i Kamme med Bandsureplogen.

Turnipsmarkerne ere meget smukke at see til under hele Værtperioden, lige fra den Tid Planterne komme op, og indtil Roerne modnes. I Forstningen er det et smukt Syn, at see de smaa Planter i de snorlige Rader imod den fuldkomment rene og skjøre Jord, hvilket ret viser den overordentlige Nøiagtighed og Omhu, hvormed alt dette Arbeide udføres. Senere er det Planternes frodige og eensartede Vært, som falder i Øinene, og til Slutningen selve Roerne, som vore en Deel ud af Jorden og prange i de forskjellige Farver, hvidt, gult og rødt.

Roernes Optagning og Opbevaring. Roerne deles almindelig i dem, som blive paa Marken for at fortæres af Faarene, og i dem, som bringes hjem for at gives til Kvæget. Forholdet imellem Størrelsen af disse to Parter beroer altsaa paa Forholdet imellem Antallet af Faar og af Kvæg. Dog er det sjelden, at der paa nogen Mark lades en heel Afgrøde tilbage til Faarene, da denne ikke vilde blive fuldkommen benyttet og derhos give for stærk en Gjødsling. Paa de Turnipsmarker, hvor Faarene skulle leve om Vinteren, er det derfor almindelig kun at lade den halve Afgrøde tilbage, som steer ved stiftetviss at tage fire Rader bort og lade fire staae. Optagningen og Hjemførselen foretages i November og December, før Frosten indtræffer. Der vælges dertil de bedste og tørreste Dage, at Jorden ikke skal hænge for meget ved Roerne, hvor-

ved Opbevaringen vanstelliggjøres. Afstjæringen af Toppen skeer samtidig med Optagningen, og udføres med en Krumkniv, ganske liig vor Kapssegel. Arbeideren trækker først Planten op af Jorden med den venstre Haand, holder den ud over den Fure, hvori Roerne skulle samles, afhugger først Rodspidserne og endelig selve Roen fra Toppen, hvorefter den falder ned i den Fure, hvori den skal ligge. Toppen spredes derimod ud over Landet, da den ikke har nogen synderlig Værdi som Foder til Dvæget. Paa Ribdry-Mains udførtes Roernes Optagning og Stjæring paa Accord, for omtrent 2 Rd. 5 Mk. pr. Tønde Land. Optagningen og Hjemførselen gaaer Haand i Haand, saaledes at der om Aftenen nødig lades optagne Roer tilbage, thi en indtræffende Frost angriber dem strax og gjør dem uskikede til Opbevaring. De Roer, der sidde i Jorden, lide derimod ikke, uden ved en meget haard Frost, da de beskyttes baade af Jorden og den store Top.

Runkelroehøsten har jeg ikke seet, men den skal adstille sig derved, at Toppen afsrides med Haanden, isteden for at afstjæres, da Roen vanstelig holder sig frisk efter at have været berørt med Kniven. Ligeledes Guleroden.

Roerne opbevares i store Bunker, som dækkes med Halm. Disse Bunker ligge paa den flade Jord, ere almindelig 8—10 Fod brede i Bunden og omtrent 4 Fod høie. Siderne løbe skraae opad og mødes i Toppen af Bunken. Længden er naturligviis meget forskjellig; kun maa Bunken være anlagt saaledes, at den vender Enderne mod Nord og Syd. Endelig dækkes Bunkerne med omtrent 6 Tommer Halm, som bindes fast med Halmbaad. Istedetfor Halmbaad anvendes ogsaa at kaste nogle faa Spademaal Jord højt og her paa Halmen, for at trykke den ned og hindre den i at bortføres af Vinden. Derimod er det stadeligt at dække hele Bunken med Jord, liig en Kartoffelkule, da den frie Uddunstning derved hindres. Opbevaringen er saaledes meget simpel og Hovedsagen er, at Roerne bringes tørre i Bunkerne. Her i Landet ville vi kunne

opbevare Roerne omtrent paa samme Maade, naar vi forege Halmlaget til henved 1 Aens Tykkelse.

Jeg har sagt at Tiden for Optagningen og Hjemfjørselen er i November og December; men der er dog een Rodfrugt, som deraf gjør en Undtagelse, og det er Svensk Turnips eller Rotabaga. Denne er nemlig saa haardsfør imod Frostene, at den ustadt kan forblive paa Marken hele Vinteren igjennem. Først i Begyndelsen af Marts bringes Rotabagaen sædvanlig hjem og lægges i Bunker, for at opfodres i Marts, April og Mai Maaneder. Hos os er Vinteren imidlertid noget strængere, saa vi ville være nøbte til at optage Rotabagaen om Efteraaret. Her i Landet vil det i det Hele være rigtigst at optage alle Roer i November, og bringe dem i dækkede Bunker.

Af Rodfrugtdyrkningen har jeg nu kun tilbage at omtale det almindelige Udbytte pr. Tønde Land. Ifølge den Underretning, jeg derom har kunnet erholde, er Middelasgreden af den hvide Turnips omtrent 589 Centner = 327 Tønder, af den gule Turnips 535 Centner = 297 Tønder, af Rotabaga 428 Centner = 237 Tønder og af Kunkelroer ligeledes 428 Centner = 237 Tønder pr. Tønde Land. Imidlertid frembringes der ofte over 600 og 700 Centner pr. Tønde Land, men det ovenfor angivne Udbytte er hvad der betragtes som almindelig gode Afgrøder.

For at gjøre det indlysende hvilken Mængde Foder Rodfrugterne bringe et Aalsbrug, ville vi et Dieblif tænke os en Gaard paa 400 Tønder Land, hvoraf (efter den opstillede Sædsølge) $\frac{1}{4}$ = 59 Tønder Land dyrkes med Rodfrugter. For at være sikker paa ikke at overdrive, ville vi kun tage 237 Tønder pr. Tønde Land, hvilket multipliceret med 59 giver 13,983 Tønder. I et engelsk Aalsbrug af samme Størrelse, hvor der efter Fiiraarssystemet dyrkes $\frac{1}{4}$ = 100 Tønder Land med Roer, gaaer hele Udbyttet altsaa op til 23,700 Tønder. Det var Udbyttet af den engelsk-sotske Brakmark — som allerede begynder at modnes til den Tid vi her i Danmark nedlægge Vintersæden i vor ubenyttede Brak.

2. Bygget.

Efter Turnips udmærker Jorden sig ved sin Keenhed, Porositet og Frugtbarhed. Dette er Tilfældet i saa høi en Grad, at jeg her tillands ikke veed andet at sammenligne den med, end den aller-smukkeste Havejord. Jorden pløies efterhaanden som Turnipsen er bragt af Marken, og i alle Tilfælde søger man at faae det udført saa tidligt, at Overfladen endnu kan opnaae at blive skjernet af Frosten. Saaetiden indtræffer i April, og Sæden saaes almindelig uden at der gives flere Pløininger. Principet er det samme som hos os, nemlig at bevare det Jordlag overst, som har modtaget Frosten om Vinteren. Jorden behandles da ligeledes med større og mindre Harver og Skarificatorer. Dog gives der ogsaa undertiden flere Pløininger, hvilket især er Tilfældet, hvor Turnipsen har været fortæret paa Stedet af Faarene. Bygget saaes enten med Bredsaemaskine, Radsaemaskine eller med Haanden. Ved Bredsaemeningen saaes omtrent 6 Skjæpper pr. Tønde Land.

De to meest dyrkede Bygarter ere Chevalier-Byg og almindeligt Byg. Udbyttet er ikke meget forskjelligt fra her i Danmark. 12—16 Tønder pr. Tønde Land betragtes som en god Afgrøde.

3 og 4. Kloveren.

Som Sædfølgen viser, udlægges Jorden med Klover og Græs sammen med Bygget. Det skeer ogsaa undertiden sammen med Hvede, især Baarhvede, men Bygget betragtes almindelig som den Sæd, der bedst egner sig dertil. De meest benyttede Klover- og Græsarter ere: rød, hvid og gul Klover og Raigræs. Kloverarterne blandes i forskjelligt Forhold, eftersom Jorden skal ligge i længere eller kortere Tid til Græs. I 1 Tønde Land saaes sædvanlig 16 Pd. Kloverfrø og to Skjæpper Raigræs. Udsæden er altsaa i det Hele en Deel tykkere end hos os, hvilket er saa meget mere mærkeligt, som Jorden i Skotland udlægges med Klover i en kraftigere Tilstand.

Vi begaae vist ofte den Feil at spare for meget paa Kløver- og Græsfrøet.

Saa snart Bygget er saaet, og Jorden har modtaget de fornødne Harvninger, saaes Kløveren, som steer med Maskine. Den dertil brugte Maskine udmærker sig ved den betydelige Brede af 18—19 Fod, hvormed der skal kunne saaes henved 20 Tønder Land daglig. For lettere at passere igjennem ethvert Led, er Kassen ofte indrettet til at bøies sammen. Prisen paa en saadan Maskine er omtrent 100 Rigsdaler. Efter Saaningen harves Frøet ned med lette Harver. Tromlingen anvendes forskjellig, eftersom Jorden har været mere eller mindre beqvem.

Fremgangsmaaden ved selve Saaningen er altsaa ikke meget forskjellig fra hos os, men med Hensyn til Tiden og Tilstanden i hvilken Jorden udlægges med Kløver, er der den meget vigtige Forskjel, at Skotterne udlægge Jorden med Kløver to eller tre Aar nærmere ved Gjødningen. Forskjellen imellem Kløvermarkerne i Skotland og her er ogsaa ivinesfaldende. De skotske Kløvermarker udmærke sig nemlig ved deres frodige og tætsluttede Bestand, medens vore Kløvermarker unægtelig som oftest ere tynde og blandede med en Deel Ukrudt, som giver dem deres eiendommelige spraglede Udseende. Udbyttet af de skotske Kløvermarker maa man i det mindste ansætte som dobbelt saa stort, som det almindelige Udbytte hos os. Jorden ligger, som Sædsølgen viser, i to Aar med Kløver; dog steer imellem Afvigelser derfra. Om det første eller andet Aar giver det største Udbytte, afhænger især af Aarets Bestaffenhed.

5. Havren.

Naar Jorden har ligget med Kløver og Græs i to Aar, bliver den altsaa oppløiet til Havre. Denne Pløining gaaer for sig i Januar og Februar, eftersom Vinteren tillader det. Saaetiden indtræffer i Slutningen af Marts eller Begyndelsen af April. Hvis Jorden er beqvem og muldet saaes Havren uden nogen Underharvning. Saaningen udføres med den

samme Maskine, som er nævnt under Kløveren, og Udsæden er omtrent 10 Skjæpper pr. Tønde Land. Naar Jorden trænger til Gjødning, gjøder man til Havren med Guano, som saaes med Haanden, strax efter Saaningen af Havren. Dette er kun en halv Gjødnings, der bestaaer af 200—300—400 Pd. Guano pr. Tønde Land. Endelig harves Jorden, indtil der er frembragt den fornødne Muld. Behandlingsmaaden for Grøn-jorden er altsaa ganske som hos os, med Undtagelse af Anvendelsen af Guanoen. — Men dette Punkt er ogsaa ret mærkeligt, især naar man erindrer, at Havren dyrkes nærmere Tur-nipsen, hvortil der gjødes, end vor Grøn-jordshavre efter Brakken. Det viser hvor nøie Skotterne vaage over at bevare Jorden i en frugtbar Tilstand.

Udbyttet af Havren staaer omtrent i samme Forhold til Bygget som hos os. 14—18 Tønder pr. Tønde Land ansees som en god Afgrøde.

6. Bønnerne.

Havrestubben bliver naturligtvis pløiet om Efteraaret. Under tiden gjødes Stubjorden før Pløiningen, men almindelig ansees det som bedre at gjøde om Foraaret og anbringe Gjødningen i Rader. Man saae Bønnerne meget tidligt, nemlig sidst i Februar eller først i Marts, da de fordrer en lang Væretid. Er Jorden reen og beqvem, pløies den strax op i Kamme, uden nogen foregaaende Harvning, hvorefter Gjødningen paa-fjøres og spredes i Furerne. Bønnerne radsaaes nu umiddelbar ovenpaa Gjødningen med dertil indrettede Radsaae-Maskiner. I 1 Tønde Land saaes 8—10 Skjæpper. Dste blandes lidt Grter imellem Bønnerne, som under Værten slynge sig op af de opretstaaende Bønner. Man antager derved at vinde et større Udbytte, ligesom Grtestraaet ogsaa afgiver bedre Baand til Bindningen i Høsten. Endelig fløves Kammene med Ploven, hvorved Gjødningen og Bønnerne dækkes.

Efter omtrent 14 Dages Forløb, dog førend Bønnerne ere komne op, harves Jorden med lette Harver. Man harver

langs med Kammene, og giver 2—3 Overgange, efter som det findes fornødent. Denne Harvning bliver først udført saa lang Tid efter Saaningen, for at ødelægge det til den Tid netop fremspirede Ukrudt, inden Bønnerne komme op.

Under Værtperioden stufes 2—3 Gange mellem Raderne med Heste-Hakken, og det er netop Hovedfordelen ved Radsaaningen, at den tilsteder dette Arbejde. Bredsaeningen tilsteder ikke nogen saadan Rensning, og da Bønnerne nødvendigtviis maae saaes temmelig tyndt for senere at faae Plads, opvoxer Ukrudtet følgelig i de aabne Mellemrum, som findes saa længe Planterne ere smaae. De bredsaaeede Bønner efterlade derfor Jorden i en mindre reen Tilstand, som er høist skadelig for den derefter følgende Hvede. At radsaa Bønnerne foretrækkes nu ogsaa almindelig, og bruges selv af Farmere, der ellers holde paa det Gamle. Høsten kommer sildig, og man kan træffe Bønner paa Marken endnu noget ind i October. De skjæres naturligtviis med Segelen, hvorefter de strax opbindes og sættes i Hobe. Til Bønnernes Tørring udfordres lang Tid, og selv under heldigt Veir staae de mindst 14 Dage, førend de hjemføres og sættes i Stakke.

Den i Markerne dyrkede Bønne er den saakaldte Hestebønne (horse-bean.) Vinterbønnerne er en Afart af denne, som saaes om Efteraaret. Middelasgrøden af Bønner er omtrent 10—13 Tønder pr. Tønde Land.

Urterne dyrkes kun lidet i Skotland; jeg troer lige saa lidet som Bønner i Danmark. Derimod var Urte dyrkningen meget almindelig i Berkshire i England, hvor jeg tidligere opholdt mig. Den meest dyrkede Urte var en graa eller grønlig, kantet Urte, som jeg troer er den samme Sort, der i de senere Aar er indført her i Danmark og udmærker sig ved sin Givtighed. Om Behandlingsmaaden til Urter skal jeg blot bemærke, at Jorden stedse vinterpløies, hvilket vel nu ogsaa foretrækkes af vore dygtigere Landmænd.

7. Hveden.

Da Bønnehøsten først er saa silbrig tilende, begyndes Pløiningen undertiden førend Bønnerne ere hjemførte. For at gjøre dette muligt ere Bønnerne satte sammen paa hver anden eller tredie Ager. Denne Pløining er i det mindste 6—7 Tommer dyb, og bliver i det Hele udført til stor Fuldkommenhed.

Ofte undlades det aldeles at vasse Hveden i Kalk eller deslige, uden at man derfor seer at Hveden bliver ædt. At dette virkelig kan være Tilfældet, forklarer jeg mig af den silbrige Saaening. Hos os derimod, hvor den tidlige Saaening (midt i September) synes at have Fortrinet, er Vassningen jo vistnok paa sin Plads.

Saaetiden er almindelig i Slutningen af October. Man saaer sædvanlig Hveden med den samme Bredsaee-Maskine, som er omtalt under Kløveren, og i 1 Tønde Land saaes omtrent 6 Skjepper. Efter Saaeningen gives 4—5—6 Overage med Harven, da Jorden fordrer mere Arbeide for at blive tilstrækkelig muldet end efter reen Brak.

Efter Bønner er det altsaa temmelig let at faae Jorden beqvem til at modtage Hveden; anderledes forholder det sig hvor Hveden følger efter Kløver eller Urter. Dette er nu rigtignok oftest Tilfældet i England, men da jeg antager at det ofte maa have forundret danske Landmænd, at Jorden efter Kløver og Urter kan blive beqvem til at besaaes med Hvede samme Efteraar, kan jeg ikke undlade at meddele hvad jeg veed derom. Jeg har kun seet Behandlingsmaaden for Urtestubben, som gaaer for sig paa følgende Maade: Først pløies Jorden med en særegen dertil indrettet Plov, der kun arbeider i en Dybde af 1—2 Tommer, men tager en Fure af henved 1 Fods Brede. Denne Fure vendes just ikke fuldstændigt, hvilket heller ikke gjør videre til Sagen, naar blot Jorden overalt er gennemskuflet til samme Dybde. Derefter harves stærkt, paalangs og tværs, indtil der er kommen saa megen løs Urtestub og Græsrod op paa Overfladen, at Harverne ikke længer virke

tilbørligt. Al denne Rod samles da sammen med Riber og Jernthve, først i Rader og endelig i smaa Bunker. Er Jorden endnu ikke fuldkommen reen, fortsættes Harvningen og Sammenrivningen, indtil dette er opnaaet. Der stikkes da Jld i disse Bunker, men det passes nøie, at Brændingen foregaaer langsomt, og medtager flere Dage førend Bunkerne ere udbrændte, hvorefter Aften spredes saa vidt den kan naae. Naar Saaetiden nærmer sig pløies Jorden med den almindelige Plov, og den er derefter ligesaa reen og beqvem som efter en heelaarig Brakbehandling. Til Turnips bruges ofte den samme Maade, naar Jorden er meget ureen. Om Brændingen er rigtig eller ikke, er forøvrigt et Stridsspørgsmaal imellem engelske og skotske Landmænd.

Angaaende Udbyttet af Hveden, ansees 10—14 Tønder pr. Tønde Land som en Middelafrøde.

Det Resultat, vi komme til, efter at have seet Udbyttet af Sædfølgenes syv Afdelinger, maa være følgende:

At Sædafgrøderne stille sig omtrent som paa vore vel drevne Herregaarde, hvorimod den rige Rodfrugtavl og de frodige Græsmarker danne Modfætningen til vor ubenyttede Brak og vore simple Græsmarker.

